

FTAMP 15.21.41:

<https://doi.org/10.26577/JPoSS.2023.v86.i3.03>Г.Б. Қамза , Р.Ж. Базарбекова *

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Қазақстан, Алматы қ.
*e-mail: rabiga68@mail.ru

СТУДЕНТТЕРДІҢ ПСИХОЭМОЦИОНАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫНА МУЗЫКАНЫҢ ӘСЕРІ

Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, музыка өнері адамның психоэмоционалық, моральдық, эстетикалық және мәдени-адамгершілік жағдайына айтарлықтай әсер ететіні бірқатар қызықты фактілер мен ғылыми еңбектерде дәлелденген.

Бұл мақаладағы зерттеу мәселесінің өзектілігі – музыканың адамның психоэмоционалық және физикалық жағдайына әсерін болжау мәселесіне қатысты теориялық және практикалық білімді жалпылау және жүйелеу қажеттілігінде. Мақалада музыканың студенттердің психоэмоционалық жағдайына және оның шығармашылық мүмкіндіктеріне әсерін анықтау үшін бірқатар зерттеулерге теориялық талдау мен шолу жасалынды. Мұнда музыканың жағымды және жағымсыз әсеріне тоқталып, әртүрлі музыка стильдерінің студенттердің психоэмоционалық жағдайына әсері анықталды. Осы мақсатта білім алушылармен қысқа мерзімді зерттеу жүргізілді. Зерттеу кезінде «Музыкалық графика» әдісі қолданылды.

«Музыкалық графика» – кез келген көрнекі ақпарат құралдары арқылы музыка әсерін визуализациялаудың ерекше тәсілі. Зерттеу барысында әртүрлі музыкалық стильдердің, соның ішінде классикалық музыканың, заманауи және рок-музыканың адамның психоэмоционалық жағдайына әсері анықталды.

Зерттеу нәтижесінде музыканың барлық стильдері студенттердің психоэмоционалық күйі мен шығармашылық қабілеттеріне әртүрлі әсер ететіндігі байқалды. Атап айтқанда, классикалық шығармалар мен қазіргі заманғы музыка көңіл-күйді жақсартып, оң әсер етеді, ал рок-музыканы тыңдау адамның психоэмоционалық жағдайына кері әсер етеді деген қорытынды жасалды.

Түйін сөздер: музыка, жанр, психология, психоэмоционалық жағдай, классикалық музыка туындылары, рок музыка, заманауи музыка.

G.B. Kamza, R.J. Bazarbekova*

Abai Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan, Almaty
*e-mail: rabiga68@mail.ru

The influence of music on the psycho-emotional state of students

World experience shows that musical art significantly affects the psycho-emotional, moral, aesthetic and cultural-moral state of a person, as evidenced by a large number of interesting facts and scientific papers.

The relevance of the research problem in this article lies in the need to generalize and systematize theoretical and practical knowledge related to the problem of predicting the influence of music on the psycho-emotional and physical state of a person. The article discusses the question of what effect music has on the psycho-emotional state of the student and his creative abilities. For this purpose, a short-term study was conducted with students. In the course of the study, the method «Music Graphics» was used.

Music graphics are a unique way of visualizing by creating the impression of music through any visual media.

The study studied the impact of various musical styles, including classical music, modern and rock music, on the psycho-emotional state of a person. As a result of the study, it was found that all styles of music affect the psycho-emotional state and creative abilities of students in different ways, and it was concluded that classical works and modern music had a positive effect, in particular, there was an improvement in mood, and listening to rock music had a negative effect on the psycho-emotional state of a person.

Key words: music, psychology, psycho-emotional state, classical music, rock music, modern music.

Г.Б. Қамза, Р.Ж. Базарбекова*

Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Казахстан, г. Алматы

*e-mail: rabiga68@mail.ru

Влияние музыки на психоэмоциональное состояние студентов

Мировой опыт показывает, что музыкальное искусство существенно влияет на психоэмоциональное, нравственное, эстетическое и культурно-нравственное состояние человека, о чем свидетельствует большое количество интересных фактов и научных работ.

Актуальность проблемы исследования в данной статье заключается в необходимости обобщения и систематизации теоретических и практических знаний, связанных с проблемой прогнозирования влияния музыки на психоэмоциональное и физическое состояние человека. В статье рассматривается вопрос о том, какое влияние оказывает музыка на психоэмоциональное состояние школьника и его творческие способности. С этой целью было проведено краткосрочное исследование со студентами. В ходе исследования использовался метод «Музыкальная графика».

Музыкальная графика – это уникальный способ визуализации, создающий впечатление музыки с помощью любых визуальных средств.

В исследовании изучалось влияние различных музыкальных стилей, в том числе классической музыки, современной и рок-музыки, на психоэмоциональное состояние человека. В результате исследования было установлено, что все стили музыки по-разному влияют на психоэмоциональное состояние и творческие способности студентов и сделан вывод, что положительное влияние оказывали классические произведения и современная музыка, в частности, улучшение настроения, а прослушивание рок-музыки отрицательно сказывалось на психоэмоциональном состоянии человека.

Ключевые слова: музыка, психология, психоэмоциональное состояние, произведения классической музыки, рок музыка, современная музыка.

Кіріспе

Қазіргі екіұшты, тұрақсыз әлемде күнделікті қарбалас жағдайлардың әсері, жұмыстағы шамадан тыс жүктеме, аласапыран замандағы күрт өзгерістер адамның жүйке жүйесіне әсер ететіні белгілі. Бұл адамның физикалық және психологиялық жағдайына да әсер ететіні сөзсіз. Соның ішінде студент жастардың көңіл-күйіне, өнімді әрекет етуіне және жалпы психоэмоциялық күйіне әсер ететін әртүрлі қолайсыз факторлар көп.

Музыка – өмірдегі осындай қиын жағдайларды жеңуге көмектесетін құралдардың бірі. Музыка студент жастардың өнімді еңбек етуіне, оқу әрекетіне, психологиялық тұрғыдан жағымды көңіл-күйін қалыптастыруға, демалуға көмектеседі және қуат береді. Мұның бәрі еңбек өнімділігіне оң әсер етеді, оқудағы немесе жұмыстағы стресстік жағдайлардың алдын алады, студенттердің өзін-өзі реттеу дағдыларының қалыптасуына ықпал етеді.

Ғылыми еңбектерде классикалық музыканы тыңдаудың адамның психоэмоциялық жағдайына пайдалы әсері туралы бірқатар дәлелдерді табуға болады. Көптеген авторлар (Бехтерева, 2015: 893-896; Жаббарова, 2015) музыкалық стильдер: айталық рок, нойз, поп музыка адамдарға теріс ықпал етеді деп санаса, кейбіреуі (Трифорова, 2016; Матохина, 2015) блюз, джаз

және регги сияқты музыка стильдері адамды депрессиялық күйден шығара алады деп санайды. Осындай пікірлердің ақиқаттығына көз жеткізіп, қазіргі кездегі студенттердің психоэмоционалды жағдайына музыка жанрларының әсерін анықтау зерттеу тақырыбымыздың маңызды мәселесінің бірі болды.

Тақырыпты таңдауды дәйектеу мен мақсат-міндеттері

ЖОО-да оқу барысында студенттер көптеген стресстік күйлерді, әртүрлі қолайсыз эмоционалды жағдайларды бастан кешіреді. Студенттердің психоэмоциялық жағдайы олардың психологиялық күйі мен белсенділігін анықтай отырып, олардың оқу үлгеріміне, басқа адамдармен қарым-қатынасына елеулі әсер етуі мүмкін. Сол себепті білім алушылардың психоэмоциялық жағдайына әсер ететін түрлі құралдарды, соның ішінде музыканың студенттердің психоэмоциялық жағдайына әсерін анықтауды зерттеудің нысаны ретінде алдық. Зерттеу пәні – түрлі музыкалық жанрлардың студенттердің психоэмоциялық жағдайына әсері.

Бұл зерттеу жұмысында музыканың студенттердің психоэмоциялық жағдайына әсерін зерттеуді мақсат еттік. Осы мақсатқа сәйкес келесі зерттеу міндеттері қойылды:

1) музыкалық шығармалардың типтік құрылымдары мен жанрларын анықтау;

2) музыканың адамның жан дүниесі мен көңіл-күйіне әсері жөніндегі ғылыми зерттеулер мен тұжырымдарды талдау;

3) эксперименттік-эмпирикалық зерттеу барысында музыканың студенттердің психоэмоциялық жағдайына әсерін дәлелдеу.

Музыкалық шығармалар салыстырмалы түрде тұрақты типтік құрылымдармен сипатталады. Қазіргі уақытта музыканың стильдері өте көп, соның ішіндегі негізгілері классикалық және заманауи болып бөлінеді. Музыкалық стиль дегеніміз – кез келген жанрға тән музыкалық-экспрессивтік құралдардың белгілі бір жиынтығы.

Музыка жанры өмірдің ағысына, талабына қарай түрленіп, өзгеріп отырады. Мысалы, 20 ғасырдың 70-жылдарында АҚШ пен Ұлыбританияда сатылған альбомдардың 60%-ы рок-музыкаға тиесілі болса, 80-жылдары сәнге енген синтезатор гитара музыкасын шетке ысырып тастап, әлемдік сахналарда «жаңа толқын» пайда болды. 1990 жылдары рок-музыка АҚШ-та гранж және Ұлыбританияда брит-поп арқылы қайтадан танымал болды. 21 ғасырдың басында рэп рок-музыканы толығымен дерлік алмастырып, хит-парадтарды толтырды (Комарова, 2008: 132-134). Осылайша заман ағымына, адам талабына қарай музыкаға деген сұраныс түрі де өзгеріп отыратынын байқадық.

Ерте заманнан зерттеушілер музыка жанрына қарай жануарларға, өсімдіктерге және адамдарға әсерін зерттеумен айналысып, оның негізгі үш бағытын айқындаған. Музыка: 1) адамның рухани болмысына; 2) интеллектуальды дамуына; 3) физикалық жағынан денесінің саулығына ықпал еткен. Музыка адамның бойында қуаныш сезімін арттырады, тыныштандырады деп саналады, тіпті кейде қайғы-қасіретті, ауырсынуды жеңілдетіп, адамдарға дертінен айығуға көмектескен (Глазков, 2013: 68-75).

Мысалы, фармакологияның негізін салушы американдық ғалым Роберт Шофлер емдік мақсатта П.Чайковскийдің симфонияларын, В.Моцарттың увертюраларын, Ф.Шуберттің «Орман патшасы» балладасын тыңдауды емдік шара ретінде тағайындайды. Шофлер бұл емдік шара денсаулықты қалпына келтіруді жеделдетеді деп санайды. Самарқандық ғалымдар пикало мен кларнет флейтасының дыбыстары мен ішекті аспаптардың баяу әуені қан айналымын жақсартады, қан қысымын төмендетеді деп есептейді (Зиннатова, 2009: 17-21)

Әйгілі композитор А.Н. Серов музыка туралы: «Музыка – жүрек тілі, ол – сезімдер мен көңіл-күй әлемі. Ол дыбыстар арқылы бейнеленген жан сарайы» деген. Шындығында да музыка адамның жан дүниесіне еніп, оның ақыл-ойын айналып өтіп, бізге көптеген сезімдер мен эмоцияларды жеткізеді және шабыттандырады. Сондықтан ол біздің көңіл-күйімізге тез әсер етеді. Әртүрлі жиіліктегі дыбыстар адамның эмоциялық жағдайына әртүрлі әсер етеді. Дегенмен де музыканың адамның психологиялық және эмоционалдық жағдайына қалай әсер ететінін анықтау мәселесі әлі күнге дейін өзекті болып қала береді.

Алдымен «психоэмоциялық күй» терминін қарастырайық. «Психоэмоциялық күй» ұғымы адамның басынан өткерген сезімдері мен эмоцияларының жиынтығын білдіреді. Бұған адамның дәл қазіргі сәттегі кешіп жатқан эмоциялары ғана емес, сонымен бірге оның іште қалып қойған эмоциялары, ескі психикалық «жаралары» мен реніштері кіреді. Музыка тіпті адам ағзасының физикалық көрсеткіштеріне әсер ететіні белгілі. Мысалы, ойнақы және көңілді музыканы тыңдау кезінде жүрек соғысының ритмі мен импульсі қалыпқа келеді, бұлшықет тонусы жоғарылайды және метаболизм жеделдейді, концентрация жақсарады. Мысалы, рок-музыканы тыңдау ми жасушаларының өлуіне, нейрондық байланыстардың «сарқылуына» және агрессивтілікке әкеледі екен. Қазіргі рок-музыкада миға ерекше әсер ететін жиіліктер қолданылады, мұнда дыбыс өте төмен (15-30 герцтен) және өте жоғары (80 000 герцке дейін) жиіліктермен үйлеседі. Жиіліктердің жоғары көлеммен ауысуы миға үлкен зақым келтіреді (Морозова, Верховцев, 2013: 177-178).

Музыкалық терапия қазіргі заманғы медицина мен психологияда кеңінен қолданылады. Бұл оның «психикалық ауруларға қарсы дәрі» ретіндегі орасан зор әлеуетін көрсетеді. Музыка қандай болмасын дыбыстық толқындар арқылы жасалады және бұл дыбыстық толқындар көбінесе жағымды болады. Дегенмен, музыканың бәрі бірдей адамның психикасы мен эмоционалдық аумағына оң әсер ете бермейді. Мысалы, готикалық және кейбір рок-бағыттағы әуендер суицидтік ойларды тудырады, теріс ойлауды қалыптастырады, яғни адамның санасында құндылықтар, әлеуметтік нормалар мен әлемнің белгілі бір бейнесін жасауға ықпал етеді. Сондықтан адамның көңіл-күйі мен психологиялық бұзылыстарын түзету үшін қолданылатын музыкалық шығармаларды таңдауда ерекше мұқият болу керек.

Музыканың өмірде кездесетін қиын жағдайларды жеңуге көмектесетін де қасиеті бар. Сонымен қатар дұрыс көңіл-күйді қалыптастырып, адамды демалдырады немесе қуаттандырады. Айталық, таңертеңгі уақытта позитивті және ойнақы музыканы тыңдаған дұрыс, себебі мұндай музыкалар оянуға және күні бойы қуат алуға көмектеседі. Сондай-ақ, адамның психикасына әсер ететін көңілді және жігерлі музыка қайғы-қасіретті қуанышқа, оптимизм мен өмірге деген сүйіспеншілікке ауыстырады (Зураева, 2018: 381-384).

Музыканың әртүрлі стильдері адамның эмоциялық және физикалық денсаулығына әртүрлі әсер етуі мүмкін. Музыканың адамға әсері, ең алдымен, оның психоэмоциялық жағдайына байланысты. Егер музыка адамның сол кездегі көңіл-күйімен үйлессе, онда ол оң әсер етуі мүмкін. Егер үйлесімділік болмаса, музыканың адамға әсері жағымсыз болады (Cheremisova, 2017: 78-87).

Сарапшылардың айтуынша, музыка стилі мен ырғағы ғана емес, сонымен қатар шығарманың қай музыкалық аспапта орындалғаны да маңызды. Әр музыкалық аспаптың дыбысы адам ағзасының белгілі бір жүйесіне әсер етеді. Мысалы, фортепианода ойнау бүйрек пен қуықтың жұмысын қалыпқа келтіреді, қалқанша безді тазартады. Дене дыбыстары мидың белсенділігін ынталандырады, омыртқадағы энергия ағындарын қалыпқа келтіруге көмектеседі. Ішектегі аспаптар: гитара, арфа, скрипка, виолончель жүрек-қантамыр жүйесінің жұмысын қалыпқа келтіреді. Сонымен қатар бұл аспаптардың дыбысы адамның жанашырлығын, жанқиярлыққа дайындығын тудырады. Үрмелі аспаптар тыныс алу жүйесінің жұмысына ықпал етеді, өкпе мен бронхыны тазартады. Қан айналымына пайдалы әсер етеді. Ұрмалы аспаптар өз кезегінде жүрек қағысын қалпына келтіруге, бауыр мен қанайналым жүйесін емдеуге көмектеседі. Кейбір музыка бұлшықет кернеуін жеңілдетеді және қозғалғыштығын арттырады. Ақпаратты дәлірек және нақты қабылдауға ықпал етеді (Богатырева, Шутилова, 2013:181-183).

Музыкалық стильдер мен стиль бағыттарына байланысты адамға әсерін зерттей отырып, ғалымдар көптеген классикалық музыка туындыларының (Вивальди, Моцарт, Бетховен, Чайковский, Шуберт, Григ және Шуман) керемет әсерін анықтаған. Сондай-ақ халық композиторларының шығармалары да адамға оң әсерін тигізетінін, этникалық музыка демалуға және тыныштандыруға көмектесетінін байқаған. Адамды тарихи тамырына қайтару арқылы

халық музыкасы энергетикалық орталықтардың ашылуына және өмір ағындарының қалыпқа келуіне ықпал етеді, кеңістікті теріс әсерден тазартады, адамның биоөрісін энергиямен қанықтырады (Зураева, 2018: 381-384).

Дәрігерлер рэп, қатты рок және ауыр металл стилінде ойнайтын топтарды ұзақ уақыт тыңдауға кеңес бермейді. Қатты рок көбінесе бейсаналық агрессияны тудыруға себеп болуы мүмкін. Рэп сонымен қатар жағымсыз эмоцияларды оятып, психикалық бұзылуларға әкелуі мүмкін дегенді алға тартады (Трифоновна, 2016: 479-485).

Зерттеушілер музыканың адамға қалай әсер ететінін судың көмегімен білуге болатынын анықтаған. Музыканы қосып, колбадағы сумен тәжірибе жүргізген ғалымдар таңқаларлық нәтижелерге қол жеткізген. Тәжірибе барысында музыкалық құрылғы динамиктерінің арасына су құйылған колба қойылып, әртүрлі музыка қойылған.

Жапондық ғалым Масару Эмотоға микроскоппен қарау үшін суды мұздату идеясы келді. Ғалым қар кристалдарының айқын көрінісіне бірден қол жеткізе алмады. Алайда бірнеше айдан кейін «сынап көру мен қателесу» тәсілі арқылы Масару прогреске қол жеткізген. Масарудың алғашқы тәжірибелерінің бірі – музыка әсеріндегі судың өзгеруін анықтау болды. Ол классикалық музыкаларды (Моцарт симфониялары) қойғаннан кейін судан айқын «сәулелері» бар әдемі, мөлдір, симметриялы конфигурацияланған кристалдарды байқаған (Масару, 2007: 96).

Сонымен қатар зерттеушілер классикалық музыка білім алушылардың интеллектуалды қабілетіне әсер ететінін, эмоциялық белсенділігін арттыруға көмектесетінін анықтаған (Жаббарова, Буранкулова, Байжанова, 2009: 248-250).

А.А. Матохина музыканың әртүрлі мамандық иелерінің функционалдық жағдайына әсерін анықтау үшін зерттеу барысында классикалық музыкаларды (П.И. Чайковскийдің музыкалық шығармаларының фрагменттері, А. Вивальди, В.А. Моцарт, Ф. Шопен, Э. Григ) қолданған. Бұл стильдегі музыкалық шығармалар әуезділігімен, қалыпты қарқынымен, ырғақ біркелкілігімен, вокалдың жоқтығымен ерекшеленеді (Матохина, 2013: 69-72). Ол тәжірибеге қатысушылардың ағзасының функционалдық жағдайынан бірқатар өзгерістерді байқаған. Классикалық музыканың фрагменттерін 30 минут тыңдағаннан кейін жүрек соғу жиілігінің мәні орта есеппен минутына 5 соққыға төмендеген. Сонымен қатар, зерттелушілердің 33%-ында музыка тыңдағанға дейін денесінің функционалдық жағдайы

стрессік сипатта тым жиырылып тұрғанын, ал музыка тыңдағаннан кейін – дененің босаңсуын, стрестің біршама төмендегенін байқаған. Скаттерোগрамма үлгісінің динамикасы классикалық музыка сеанстарынан кейін вегетативті жүйке жүйесі тепе-тең күйде болғанын, ал кейбір зерттеушілерде тепе-теңдік парасимпатикалық бөлімге қарай өзгергенін көрсеткен. Орталық жүйке жүйесіндегі өзгерістер зерттелушілердің 75%-ында анықталған. Осылайша автор классикалық музыканың стрессік жағдайда жүретін еңбек әрекетімен айналысатын адамдардың жағдайына оң әсер ететінін анықтаған.

Классикалық музыкадан бөлек музыканың танымал жанры – рок музыкасы да адам ағзасына және оның психикасына әсер етуге бағытталған. Бұл музыка келесі белгілермен ерекшеленеді: ырғағы қатты, монотонды қайталауы мен дыбыс жиілігі жоғары болады. Төменде рок музыкасының адам миына әсер етуінің ықтимал нәтижелері келтірілген:

- агрессивті сезім
- ашу-ыза, реніш
- мәжбүрлі әрекеттер
- суицидке бейімділік
- бұлшықеттердің еріксіз қозғалысы
- музыкалық мания (Кирносова, 2017: 29-34).

Жасөспірімдерде бұл бейімділік 11-12 жас-тан бастап пайда бола бастайды, бірақ рок-музыканы тыңдау кезінде адам психикасындағы бұл көрініс жасы егде тартқан сайын әлдеқайда күшейе түседі (Леер, 2017: 9-10).

Рок жанрының музыкасы жарты ғасырлық тарихқа ие және онымен бірге көптеген таңғажайып, қорқынышты мифтер де бар. Рок-музыканың өмір сүру кезеңінде қоғамда жағымсыз пікір қалыптасты. Сол кездері бұқаралық ақпарат құралдарында рок-музыка сатанизмді, агрессивияны, нашақорлықты тудырады, психикаға, денсаулыққа теріс әсер етеді деген көзқарастар жиі кездесті.

1-кесте – Сыналушылардың пайыздық көрсеткіші

Бояу түрлері	Көк	Қызыл	Қоңыр	Сары	Жасыл	Күлгін	
Берілген түсті таңдаған студент саны	6	5	6	1	4	3	N = 25
Таңдау жиілігі	0,24	0,20	0,24	0,04	0,16	0,12	1
Пайызы	24%	20%	24%	4%	16%	12%	100%

Бірінші кестедегі көрсеткіштерден білім алушылардың (68%) боялған суреттерінде агрессивті, суық түстердің (қызыл, көк, қоңыр)

Зерттеу әдіснамасы

Жоғарыдағы зерттеушілердің пікірлерінің дәйектілігіне көз жеткізу үшін және музыканың студент жастардың психоэмоциялық жағдайына әсерін анықтау мақсатында шағын зерттеу жүргіздік. Зерттеуге Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Педагогика және психология институтының бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі мамандығының 4 курс студенттері (25 студент) қатысты. Бұл зерттеу нәтижесінде музыканың әртүрлі жанрлары студенттердің зейіні мен өнімді жұмыс жасауына қалай әсер ететіндігі анықталды.

Эксперимент жүргізу үшін үш шығарма таңдалды: классикалық музыка, қазіргі жастарға жақсы танымал заманауи музыка және рок музыкасы. Эксперимент жүргізуде «Музыкалық графика» әдісі қолданылды. Музыкалық графика – бұл музыкадан алған әсерлерді кез келген кескіндеме немесе бейнелеу құралдарымен салу арқылы музыканы визуализациялаудың өзіндік әдісі (Овсянкина, 2018: 145). Зейін тұрақтылығы мен еңбекке қабілеттілікті және студенттердің психоэмоциялық жағдайын тексеру үшін студенттерге әртүрлі стильдегі музыканы тыңдау барысында суретті түрлі-түсті бояулармен бояу ұсынылды.

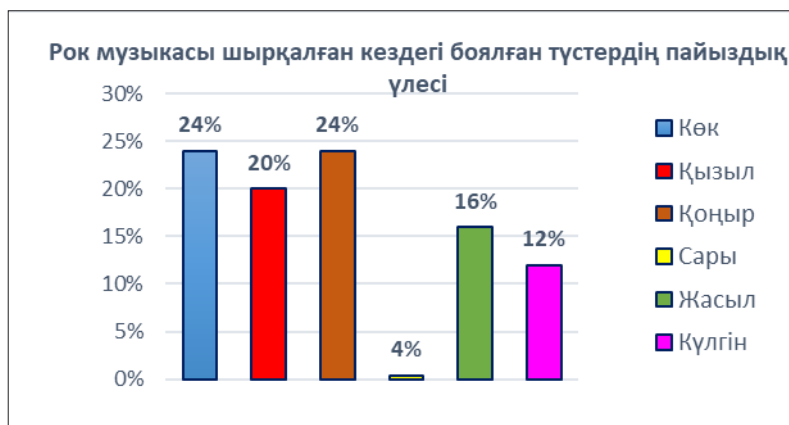
Нәтижелер және талқылама

1-нәтиже. Білім алушылардың салған суреттеріндегі түстерді қолдану көрсеткіші

Білім алушыларға музыкалық шығармаларды тыңдау кезінде 7 түрлі түсті, яғни көк, қызыл, қоңыр, сары, жасыл, қызғылт (оранжевый) бояулар ұсынылды.

Жұмыстарды талдау барысында студенттер рок-музыканы тыңдай отырып суреттерді бояған кезде көпшілігі қоңыр, қызыл, қоңыр түстерді қолданғаны байқалды (1-кесте).

басым болғанын аңғардық. Бұл психологтардың айтуынша олардың мазасыздық күйін, жайсыз сезімдерін көрсетеді.

1-сурет – Рок музыкасын тыңдаған кездегі боялған түстердің пайыздық үлесі

Ал классикалық музыканың композициясын тыңдау кезінде білім алушылардың 72%-ында тыныштықтың символы ретінде жасыл, сары, күлгін реңктер басым болды (1-кесте,

2-сурет). Классиктердің жанға жайлы, ырғақты музыкасын тыңдап отырып боялған суреттерінен білім алушылардың шуақты көңіл-күйін, лирикалық жұмсақ ойлауын, жағымды эмоциясын байқадық. Бұл классиктердің ыр-

ғақты әуені білім алушылардың ішкі әлеміне, олардың эмоциялық жағдайына оң әсер ететіндігін, осылайша олардың үйлесімді, рухани және физикалық дамуына мүмкіндік беретіндігін көрсетті.

Заманауи композицияны тыңдаған кезде білім алушылардың көпшілігінде, яғни 76%-сары, жасыл, күлгін (фиолетовый) түстер палитрасы басым болғанын байқадық (3-сурет).

2-кесте – Сыналушылардың пайыздық көрсеткіші

Бояу түрлері	Көк	Қызыл	Қоңыр	Сары	Жасыл	Күлгін	
Берілген түсті таңдаған студент саны	2	3	2	6	7	5	N = 25
Таңдау жиілігі	0,08	0,12	0,08	0,24	0,28	0,20	1
Пайызы	8%	12%	8%	24%	28%	20%	100%

2-сурет – Классикалық музыка шырқалған кездегі боялған түстердің пайыздық үлесі

3-кесте – Сыналушылардың пайыздық көрсеткіші

Бояу түрлері	Көк	Қызыл	Қоңыр	Сары	Жасыл	Күлгін	
Берілген түсті таңдаған студент саны	1	4	1	6	6	7	N = 25
Таңдау жиілігі	0,04	0,16	0,04	0,24	0,24	0,28	1
Пайызы	4%	16%	4%	24%	24%	28%	100%

3-сурет – Заманауи музыка шырқалған кездегі боялған түстердің пайыздық үлесі

2-нәтиже. Музыканы тыңдау кезіндегі білім алушылардың эмоциялық жағдайының көрсеткіші.

Мұнда біз бақылау әдісін қолдандық. Классикалық музыканы тыңдау барысында сурет салу кезінде студенттер өздерін сабырлы ұстады. Ал рок музыканы тыңдау барысында сурет салу кезінде студенттерде мазасыздық байқалды. Олар өте агрессивті болып, шулап кетті. Кейбіреулері тіпті сурет салғысы келмеді. Ал заманауи музыканы тыңдаған кезде студенттер бірден жанданып, би билеп, қосылып ән айта бастады. Себебі оларға таныс композиция көңіл-күйлеріне жақсы әсер еткен сияқты. Студенттердің назары суретке емес, музыканың дауысына көбірек аударыла бастағанын байқадық, себебі олардың кейбіреуі музыканы өшіруді сұрады, өйткені музыка дауысы оларға тапсырманы орындауға кедергі келтірді.

Жүргізілген зерттеулер студенттердің музыкалық шығармаларды тыңдағаннан кейінгі эмоциясы мен психоэмоциялық жағдайына әртүрлі әсер ететіндігін көрсетті. Олардың классикалық музыка тыңдап отырып салған суреттері жағымды эмоцияны, тыныштық күйді көрсетті, себебі бұл кезде олар суретті ұқыпты етіп салуға тырысты, назарының барлығы жұмысты орындауға аударылды. Ал рок музыкасы студенттердің мазасыздығы мен агрессивтілігін тудырса, зама-

науи музыканы тыңдау барысында олардың көңіл-күйі көтеріліп, кейбіреуі билеп кетті, алайда сурет салуға деген зейіндері төмендегенін байқадық.

Зерттеу деректеріне сүйене отырып, келесідей қорытынды жасауға болады: білім алушылардың суреттері, оларда көрсетілген жұмыстың мазмұны мен формасы визуалды түрде бекітілген «құжат» ретінде қызмет етті. Бұл бізге бір жағынан, музыканы қабылдау деңгейін анықтауға, екінші жағынан, олардың психоэмоциялық жағдайын бағалауға мүмкіндік берді. Зерттеу жұмысы нәтижесінде осыған дейін жасалған зерттеулердің нәтижелері дұрыс екендігіне тағы да көз жеткіздік, яғни классикалық музыка композициялары адамның психоэмоционалды жағдайына оң әсер ететінін, ал рок музыкасы теріс әсер ететінін байқадық.

Қорытынды

Музыка біздің өмірімізде үлкен рөл атқарады. Ол шабыттандырады және тыныштандырады, көңілді көтереді және бізді жігерлендіруге көмектеседі. Көптеген адамдар әртүрлі стиль мен жанрдағы музыканы тыңдай отырып, оның адамның психикасы мен мінез-құлқына әсері туралы ойланбайды. Музыканың әсері мен қабылдауы адамның эмоциялық аумағымен тығыз

байланысты, өйткені музыка эмоциялар арқылы беріледі. Өртүрлі музыкалық стильдер эмоцияларға, тіпті кейде адам денсаулығына әртүрлі әсер етеді. Мұның бәрі, ең алдымен, адамның психоэмоциялық жағдайына байланысты.

Бұл мақалада біз классикалық музыка, заманауи және рок музыка стильдерінің студенттердің психоэмоциялық жағдайына әсерін анықтадық. Зерттеу нәтижесінде классикалық туындылардың оң әсері, заманауи музыканың көңіл-күйді көтеретіні және рок музыкасының теріс әсері байқалды. Сондықтан да музыка тыңдау барысында әрбір адам оны тандауда мұқият болу керек деген тұжырымға келдік. Бұл тақы-

рып оқырманды қызықтырып қана қоймай, музыканың адамның психоэмоциялық күйіне, оның эмоциялық әлеміне әсері туралы көбірек білуге мүмкіндік береді деп ойлаймыз. Қазіргі қарқынды өзгеріп жатқан әлемде музыка адамның жеке міндеттерін жүзеге асырудағы психологиялық жағдайын және өзін-өзі реттеудің тиімді құралдарының бірі бола алады, бұл өз кезегінде студенттердің интеллектуалды жағынан өсуіне де қолайлы жағдайлар жасайды. Сол себепті, бұл зерттеу нәтижелерін болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің психологиялық-педагогикалық кәсіби құзыреттілігін арттыру мақсатында қолдануға болады.

Әдебиеттер

Бехтерева А.И. Влияние музыки на человека // Избранные доклады 61-й университетской научно-практической конференции студентов и молодых учёных. – М. - 2015. – С. 893-896.

Богатырева Ж.В., Шутилова М.Ф. Влияние музыки на человека // *Современные наукоемкие технологии*. – 2013. – №7. – С.181-183.

Глазков В.В. Музыкальная психология. – Владимир: ВлГУ, 2013. –136 с.

Жаббарова А.А., Буранкулова А.С., Байжанова Н.С. Влияние музыки на интеллект человека // *Международный студенческий научный вестник*. – 2015. – № 2. – С. 248-250.

Зиннатова А.А. Влияние музыки на человеческий организм // *Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств*. – 2009. – № 4. – С. 17-21.

Зураева А.М. Влияние музыки на психофизиологическое состояние человека. Особенности восприятия музыки разных жанров // *Молодой ученый*. – 2018. – № 23 (209). – С. 381-384.

Кирносова Е.Н. Эффект Моцарта // *Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы*. – 2017. – № 2 (23). – С. 29-34.

Комарова Г.Н. Искусство исцеляющее: Метод арт-терапии // *Познавая образы мира: культура и искусство в прошлом и настоящем: сб. статей*. – 2008. Вып. 1. – С. 132-134.

Леер Е.Н. Влияние музыки разных направлений на физиологические характеристики активности сердца у детей 7–8 лет и подростков 14–16 лет // *Научное мнение* – 2013. – №10. – С. 91-103.

Масару Э. Послания воды: Тайные коды кристаллов льда. – М., 2007. – 96 с.

Матохина А.А. Исследование влияния классической музыки на функциональное состояние людей различных профессий // *Электронный научно-образовательный журнал ВГСПУ «Грани познания»*. – 2013. – №2 (22). – С. 69-72.

Морозова Н.Е., Верховцев К.Н. Изучение воздействия звучания различных музыкальных инструментов на эмоциональное состояние человека // *Новые технологии – нефтегазовому региону: материалы конференции*. – 2009. – С.177-178.

Овсянкина Г.П. Современные методы исследования в области педагогики музыкального образования // *Современные проблемы науки и образования*. – 2018. – № 6. – С. 143-145.

Трифонова Е.С. Феномен музыкальной терапии в контексте вокальной джазовой музыки // *Модернизация культуры: от культурной политики к власти культуры: материалы IV Международной научно-практической конференции*. – 2016. – С.479-485.

Cheremisova I. Music and Development of Creative Personality Within Higher Education Environment. Aesthetic and Semiotic Approach // *European Journal of Multidisciplinary Studies*. – 2017. – Vol. 2. - Issue 1. – С. 78-87.

References

Bekhtereva A.I. (2015) Vliyaniye muzyki na cheloveka [The influence of music on a person]. *Izbrannyye doklady 61-y universitetskoy nauchno-tekhnicheskoy konferentsii studentov i molodykh uchonykh*, pp. 893-896.

Bogatyreva Zh.V., Shutilova M.F. (2013) Vliyaniye muzyki na cheloveka [The influence of music on a person]. *Sovremennyye naukoemkiye tekhnologii*, no 7, pp.181-183.

Cheremisova I. (2017) Music and Development of Creative Personality Within Higher Education Environment. Aesthetic and Semiotic Approach. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, vol. 2, issue 1, pp. 78-87.

Glazkov V.V. (2013) Muzykal'naya psikhologiya [Musical psychology]. Vladivir, pp. 136.

Kirnosova E.N. (2017) Effekt Motsarta [Mozart effect]. *Nauka 21 veka: voprosy, gipotezy, otvety*, no 2 (23), pp. 29-34.

Komarova G.N. (2008) Iskusstvo itselyayushcheye: Metod art-terapii [Art Healing: Art Therapy Method]. *Poznavaya obrazy mira: kul'tura i iskusstvo v proshlom i nastoyashchem*, vol.1, pp. 132-134.

Morozova N.V., Verkhovtsev K.N. (2009) Izucheniye vozdeystviya zvuchaniya razlichnykh muzykal'nykh instrumentov na emotsional'noye sostoyaniye cheloveka [The study of the impact of the sound of various musical instruments on the emotional state of a person]. *Materialy konferentsii «Novyye tekhnologii – neftegazovomu regionu»*, pp. 177-178.

Leyer E.N. (2013) Vliyaniye muzyki raznykh napravleniy na fiziologicheskoye kharakteristiki aktivnosti serdtsa u detey 7-8 let i podrostkov 14-16 let [The influence of music of different directions on the physiological characteristics of cardiac activity in children 7-8 years old and adolescents 14-16 years old]. *Nauchnoye mneniye*, no 10, pp. 91-103.

Masaru E. (2007) Poslaniya vody: Taynyye kody kristallov l'da [Water messages: Secret codes of ice crystals]. M., pp. 96.

Matokhina A.A. (2013) Issledovaniye vliyaniya klassicheskoy muzyki na funktsional'noye sostoyaniye lyudey razlichnykh professiy [Study of the influence of classical music on the functional state of people of various professions]. *Elektronnyy nauchno-obrazovatel'nyy zhurnal VGSPU «Grani poznaniya»*, no 2 (22), pp. 69-72.

Ovsyankina G.P. (2018) Sovremennyye metody issledovaniya v oblasti pedagogiki muzykal'nogo obrazovaniya [Modern research methods in the field of pedagogy of music education]. *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya*, no 6, pp.142-145.

Trifonova E.S. (2016) Fenomen muzykal'noy terapii v kontekste vokal'noy dzhazovoy muzyki [The phenomenon of music therapy in the context of vocal jazz music]. *Materialy IV Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii*, pp. 479-485.

Zinnatova A.A. (2009) Vliyaniye muzyki na chelovecheskiy organizm [The influence of music on the human body]. *Vestnik Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta kul'tury i iskusstv*, no 4, pp. 17-21.

Zhabbarova A. A., Burankulova A. S., Bayzhanova N. S. (2015) Vliyaniye muzyki na intellekt cheloveka [The influence of music on the human intellect]. *Mezhdunarodnyy studencheskiy nauchnyy vestnik*, no 2, pp. 248-250.

Zurayeva A.M. Laliyev B.K. (2018) Vliyaniye muzyki na psikhofiziologicheskoye sostoyaniye cheloveka. Osobennosti vospriyatiya muzyki raznykh zhanrov [The influence of music on the psychophysiological state of a person. Features of perception of music of different genres]. *Molodoy uchenyy*, no 23 (209), pp. 381-384.